

andrej jamec

izumrlo mesto

čak i iznad hleba. To nije netačno. Demokratija je i pravo na gladovanje. Zašto? Zato što sloboda i hleb nisu niukakvom sredstvu. Zato činizam? Da ste vi u politici bar jednu bitku izgubili, verujte mi, mnogo biste obazrivije upotrebljavali neke pojmove.

Zašto se uzbudujem. Ničemu ne biti definitivan. Ali ja ne činim ustupke. Možda opomena sudbine. Situacija traži veliki talenat, veliku intuiciju. Imam li je. Da, da. Neophodna je genijalna vidovitost. Ovaj piše po malo, očigledno, čini ustupak partneru. Zašto Uroš čuti. Nisam uzbudjen. Ako je ovo sudbonosan dan. Sudbonosan dan. Početak. Cega sad.

O tome ja nešto drukčije mislim. Sklon sam ubedjenju da je poštovanje tradicije opasnije od preziranja tradicija. Tradicionalizam je osećajna kategorija. Po pravilu, tu razum podbaci: u prošlosti ne razlikuje jasno ono što se stvarno dogodilo od onog šta su savremenici želeli da bude. Ne zaboravite kolega, svi su ljudi u jednom pesnici: za potomke, sebe izmisle. Ma nemojte, molim vas, kakav nihilizam. Tradicije su magacin nadjenih stvari. Magacin koji se ne drži pod ključem. Svako uzme što mu se dopada.

Suviše osećajno. Ne počinjati sa željom za osvetom. Nikako, nikako više s tim osećanjima. Kako se izvuci. Nikakav prelom. Kakav novi život, Provokacija. Traženje formalnog razloga da me sutra strelja u poljaku. Klasično komunistički. Mali moderni jezuiti. Kako naši ljudi fantastično lako shvate tehniku političke borbe. Neubedljivo, dečko, Zanos mu je autentičan bez obzira na cilj. Opasan je. Šta će sa ovakvima oni iz Londona i Beograda. Stari, bez ideja, izadutirani. Nikad nisu imali koncepcije. Nesposobni za sve, sem za sitan lopovluk. Sve će vas poklati ovi razbojnici. Ovi Dušani Katići, Mladi, primitivni, svirepi. Ovi što se izabranima smatraju. Probaćimo.

Socijalizam je neminovnost našeg vremena. Zašto je to druga i sada neaktuelna stvar? Mi moramo znati u ime čega zovemo narod na oružje. Ne razumem zašto se vi komunisti već nekoliko godina odričete sebe i stidite da budete ono što jeste. Pa sve što radite mora biti u interesu proleterske revolucije. Znam, znam. Danas je jasno da o sovjetima i eksproprijaciji kapitala ne treba govoriti javno. Ali kada ovako razgovaramo, onda vas molim, principe konspiracije ne primenjujte bukvalno. Jugoslavija je zrela za revoluciju, to je jasno i bogoslovima. Neukusno je da vam pominjem ali, 1932 godine policija je zaplenila moju brošuru „Naša dilema“. Naravno, ezopovskim jezikom ja sam rekao da je naše društvo u agoniji. Vi tražite moju saradnju. Molim vas, recite mi, jeste li vi član Centralnog komiteta? Molim, molim. Znači, to je i danas tajna iako vaša stranka i ustanak podiže. Na kojim principima organizujete štabove? Recite mi nešto više o sistemu vaših organizacija u pripremama za ustanak?

Oprezan. Vrda. Laže, jer mi ne veruje. To je ono. Komunisti meni nikada neće verovati. Ovo je obična podlost. Vizantinizam. Većni, naš proslavljeni metod. Kako smem da se ponašam kao noj. Pa revolucija počinje. Sačuvati vezu sa njim, upoznat ga bolje. Prilika. Fantastična, prava, istorijska. Providjenje. Prst sudbine.

Vama nije potrebna moja formalna izjava saglasnosti. Ovo je, dragi kolega, priznajem za mene sasvim neočekivana

situacija. Radi se o sudbini zemlje. Moram svestrano, da, razmisliti. Treba se pripremiti psihološki i intelektualno. Pošaljite mi sav materijal i dodajte za koji dan. Priznajem da sam uzbudjen. Pa vi ste došli da mi promenite život. A ja imam pedeset godina, dragi mladiću. Možda ste svojim dolaskom uslovili moju budućnost. Odredili mi sudbinu. Jednom buržoaskom demokratu, jednom umornom intelektualcu. Opitili me, oduševili, pa budite, bogamu, bar sujetni.

Kasnije, u vinogradu, sve je ličilo na san, mutan i mutniji što je duže razmišljao. Bela košulja, bicikl, docentski glas. Ima li izlaza, Neodoljivo iskušenje. Generalna proba. Misli i misli činjenicama. Poći od početka, uvek se vraćati početku. Odluka da ne ide u Beograd sve do oslobođenja jeste svakako i moralan i politički stav. To je u redu, Ali, Trnava je mučenje, životarenje, osveta nad sobom. Samo nekoliko trenutaka zadovoljstva sobom. Distanca prema seljacima, odlasci u manastir ocu Savi, demonstrativno neinteresovanje za stanje na ratnim frontovima, nekoliko tajnih sastanaka sa majorom Cvetićem sve je bilo normalno. Radoznalost, pokušaj za najelegantarnijom obaveštenošću.

Ali šta sada činiti. Je li momenat da se udje u borbu. Još jednom pokušati. Poslednji put. Situacija složena, neobična. Teška. Mnogo traži. Rizik ogroman. Omamljiv. Sam je. Njegova ideja, inicijativa, voćstvo. Prilika da postane ravnopravan partner vladi u emigraciji. Da joj diktira uslove. Jednom u veku čoveku se ponudi sudbina zemlje. Revolucija je na pragu. Počela je. Zbog izgubljenog tempa, bez obzira na snagu, gube se i velike bitke. Najveće bitke. Slepici ne vide. Mizerija naša, domaća. A Staljin tvrdi da veruje u večnu pravdu i rusku dušu, u Slovene i Srbe. Tako, dakle. Ginite sada za nas, a mi ćemo sovjetima da vam vratimo. Komunisti postali nacionalisti. Amaterska preštava. To je ono strašno: diletant i Sekspir imaju nečeg apsolutno istovetnog: podjednako su radikalni u klanju protagoinista. Ko li im je vodja.

Ali kakvo iskušenje: crni i crveni bacili su u igru sve snage. Počela borba na život i smrt. Uskočiti. Ni Rusija ni Nemačka nisu toliko jake da bi pobedile i Englesku i svog glavnog protivnika. Ali treći, van bojišta, pobeđiće obojicu kad budu premoreni i iskrvavljeni, na zemlji. Biti treći. Stara pouka istorije. Treći. Biti među njima, nad njima. Jel' to moguće u ratu, među rovovima. Jel' to izvodljivo danas.

Vraćao se u selo, ljude nije primećivao, ni pozdravljao, išao je, žurio širokim stepenicama narodne skupštine, zasut svetlućanjem bliceva. Vladu komponovati svojim ljudima, odanim, sposobnim, Stvoriti energičan, efikasan demokratski sistem. I najzad, povući zemlju iz varvarstva i bede. Doneti nov ustav. Monarhiju u pozorište za starce i decu. Bogosav, zavet. Kakva nepojmljiva prilika. Kakva mogućnost, providjenje. Koji je danas datum. I ovaj dramatični zalazak sunca, taj oblak, taj plamenj divlji vepar u trku nad Planinom, nad Srbijom. Šta bi sada uradio Bogosav. Da li je stvarno došao čas za veliki poduhvat. Jel' to taj neponovljivi životni trenutak za početak velikog dela. Drhti.

(odlomak iz neobjavljenog rukopisa)

Dobrica ČOSIĆ

prva pesma čovekova

Miroslavu Egeriću

Ovih dana ovih dana
ja i moja žena
građimo sebi prvo dete
oooh

da nas vidite samo
kako jedno na drugo kidišemo
kao u doba očeva granate
poljupci lete
pljušte
lete

to nas dvoje rešavamo Pitanje Svetsko
to se mi sa čovečanstvom solidarišemo
ženo moja

oh
ženo moja
pojmiš li šta se noćas
u ovom prozaičnom sobičku zbiva
to mi iz ničega iz ničega
joj iz ničega
to mi od poljubaca
građimo čoveka živa
čoveka

to je nadrealista što žedan kad je ptice lovi
mangup što u svome telu krompir seje
spadalo koje otadžbinu proda
ringišpil u brod prekuje morem plovi
onaj fantastični što reči ume da izgovara
pa to je onaj što na zemlji jedini ume kuće da zida
i da ih mikada dovoljno lepe ruši
znaš ti tu gladnicu što sa vulkanima druguje na dnu mora
onaj što strašno mnogo psuje pije i puši
ženo moja

još iz tebe svetlost dubrovnička muca
trijumf morskke soli
pronašao sam, ura:
tvoja su kolena gorka
kao obrazi gvozdene rude
ali čuj reči
kojima darivam ljude:
hiljadu poljubaca treba za prčasti nosić samo
taj veličanstveni izvor slina
a koliko ljubavi za ruke rebra noge
a tek za one stvari

ženo moja hrabro jurišaj na me
iako sam ovako nezgrapno i čupavo
ne šteti poljupce za budućeg fantastu
poljupce za našega sina.
Snevam:

u proleće
tatimu curicu
van dana i gradske buke
daleko od škole tate mame
odmami poljsko cveće
kad tamo u parku na klupi jedan je medjed čeka
taj dripac toliko drzak da moju ćerkicu ljubi
a on je ljubi ljubi ljubi
otima se ona

al
ne odustaje momak grubi
bude pod njima mnogo trave svelo
a negde u ponoć njeno se otvori telo
u njemu
joj
moram priznati da je to posao nekog velikog boga
počinje avantura čoveka još jednoga.
A mamin dečko
preskače zidove gradske
i progone ga seljaci što krađe njihovo voće
ali on krađe jer on je muško i tako mu se hoće
i šta mu ko može
neka sav svet iskoči iz kože
jer on će jednoga leta u polju
u vihoru ratnom na užarenoj morskog plaži
jednoj lepotici bezobrazno
VAZI LI

NE VAZI
pokaži joj sine moj pokaži
oooh
za tvoju snagu
na životinju noćas gladnu liči tvoj tata
a tvoji sirota majka
od prevelikog straha
s njim se u koštac
hvata.

VAZI LI
NE VAZI
pokaži joj sine moj pokaži
oooh
za tvoju snagu
na životinju noćas gladnu liči tvoj tata
a tvoji sirota majka
od prevelikog straha
s njim se u koštac
hvata.

VAZI LI
NE VAZI
pokaži joj sine moj pokaži
oooh
za tvoju snagu
na životinju noćas gladnu liči tvoj tata
a tvoji sirota majka
od prevelikog straha
s njim se u koštac
hvata.

pesma o aninom povratku sa letovanja

Vratila se sa mora moja cigančica pocrnela
pocrnela kao afrička kraljica baš
me briga što je tamo na moru jednog
dripca iz pančeva ljubila sad
je važno da se ona meni vratila jer
ima na moru opasnih morskkih pasa ima
na moru mornara ima
na moru alasa mogao
je neko kolena njena da mi otme za spomenik u svome
[gradu

mogli su gusari mogli
su mangupi da mi je ukradu
pričaj mi kako je bilo kako
izgleda more ima
li more mlađeg brata je li
more protiv rata voli
li more bure svežeg piva ume
li more da piva kako
ljube francuzi cigančice
moja ljubljena moja
ženo.

Branislav PETROVIĆ